

Ο άγιος Επιφάνιος, επίσκοπος Σαλαμίνας Κύπρου

Πρόμαχος της Ορθοδοξίας. Θιασώτης του ασκητισμού.

Αντιαιρετικός συγγραφέας με αγιότητα βίου και αγωνιστικό φρόνημα ασυνήθιστο.

Να τι χαρακτηρίζει τη ζωή του μεγάλου τούτου πατέρα της Κυπριακής Εκκλησίας, που σύμφωνα με τον άγιο Ιερώνυμο είναι «το τελευταίο λείψανο της αρχαίας ευσέβειας».

Γεννήθηκε σ' ένα χωριό της Δυτικής Παλαιστίνης τη Βησανδούκη. Κυπριακή λαϊκή παράδοση αναφέρει, πως ο άγιος Επιφάνιος γεννήθηκε στον Καλοπαναγιώτη της Κύπρου, ένα χωριό της Μαραθάσας και μεγάλωσε στή Βησανδούκη., που ήταν κοντά στην Ελευθερούπολη, τέσσερα μίλια μακριά, γύρω στο 315 μ.Χ.

Οι γονείς του ήταν Ιουδαίοι κι είχαν δύο παιδιά. Τον Επιφάνιο και μια κόρη, την Καλλίτροπο.

Στην ηλικία των 10 χρόνων ο πατέρας πέθανε και τα παιδιά έμειναν ορφανά. Η μητέρα, που είχε να φροντίσει για τη συντήρηση όλων, κάλεσε μια μέρα τον μικρό Επιφάνιο και του έδωσε ένα γαϊδούρι που είχαν, να πάει στην πανήγυρη να το πωλήσει και να φέρει τα χρήματα να περάσουν. Το γαϊδούρι ήταν άτιθασο κι είχε κι άλλα πολλά ελαττώματα. Γι' αυτό το παιδί δίσταζε. Οι προτροπές της μητέρας κι οι παρακλήσεις της βοήθησαν το παιδί να νικήσει τους δισταγμούς και να πάει. Στην πανήγυρη, ένας καλοντυμένος Εβραίος πλησίασε κάποια στιγμή τον Επιφάνιο και

ζήτησε να μάθει, αν το ζώο το είχε για πώληση και πόσο ήθελε γι' αυτό. Το παιδί είπε την τιμή, τρία νομίσματα, αλλά πρόσθεσε, πως το ζώο ήταν ατίθασο και με πολλά ελαττώματα. Η ειλικρίνεια του παιδιού έκαμε εντύπωση στον αγοραστή, ο οποίος, σαν έμαθε πως το παιδί ήταν κι ορφανό, του έδωσε τα τρία νομίσματα και του συνέστησε να γυρίσει σπίτι του.

- Κράτησε, του είπε και το γαϊδούρι, αν φρονιμέψει, για τις ανάγκες σας. Αλλιώς να πεις στη μητέρα σου να το απομακρύνει από κοντά σας, μήπως και σας κάμει κακό.

Ο μικρός Επιφάνιος πήρε τα χρήματα και τραβώντας το ζώο απ' το σχοινί ξεκίνησε, να γυρίσει πίσω στο χωριό. Στο δρόμο τον συνήντησε ένας χριστιανός, που λεγόταν Κλεόβιος και ρώτησε κι αυτός να μάθει, αν πωλούσε το γαϊδούρι. Ο Επιφάνιος με ειλικρίνεια πάλι ομολόγησε, πως το ζώο το είχε για πώληση, αλλά δεν τολμούσε να το συστήσει, γιατί ήταν ιδιότροπο. Προτού ακόμη το παιδί τελειώσει τη φράση του, το ζώο αφήνιασε, του έδωσε μια κλωτσιά στο πόδι και τον πέταξε κάτω. Ύστερα απομακρύνθηκε με γρηγοράδα. Ο Κλεόβιος που είδε το επεισόδιο, πλησίασε τον Επιφάνιο, έκαμε πάνω στο κτυπημένο μέρος του ποδιού τρεις φορές το σημείο του σταυρού με αποτέλεσμα να γίνει αμέσως καλά. Μετά στράφηκε προς το ζώο που έτρεχε και φώναξε:

Ω ατίθασο ζώο, που θέλησες να σκοτώσεις τον αφέντη σου. Στο όνομα του Ιησού Χριστού του Εσταυρωμένου, να μην κινηθείς από τη θέση σου.

Με την επίκληση του ονόματος του Κυρίου το γαϊδούρι έπεσε και ψόφησε. Τα θαύμα έκαμε τεράστια εντύπωση στο παιδί, που πρώτη φορά άκουσε για τον Ιησού Χριστό. Σαν έφτασε στο σπίτι, διηγήθηκε στη μητέρα του τα όσα έγιναν. Κι από την ημέρα εκείνη άρχισε με ζήλο να αναζητά κάποιο πρόσωπο, που να του μιλήσει περισσότερα για τον Εσταυρωμένο Ιησού.

Κι η ευκαιρία δόθηκε.

Ο Παντοδύναμος Θεός, που θέλει όλων των ανθρώπων τη σωτηρία, τακτοποίησε τα πράγματα. Ο Επιφάνιος, ύστερα από έξη χρόνια, συναντήθηκε με κάποιο μοναχό Λουκιανό, γνωστό για τα γνήσια φιλανθρωπικά του αισθήματα κι από αυτόν άκουσε, ό,τι η ψυχή του ζητούσε. Αφού κατηγήθηκε στη χριστιανική πίστη, πώλησε τα υπάρχοντά του, κράτησε για την αδελφή του και τον εαυτό του μερικά χρήματα για βιβλία -η μητέρα τους είχε αποθάνει-, μοίρασε τα υπόλοιπα στους φτωχούς και γεμάτος χαρά κι αγαλλίαση προχώρησε με την αδελφή του στο Βάπτισμα. Το μυστήριο τέλεσε ο ίδιος ο επίσκοπος.

Την ημέρα εκείνη και την ώρα που ο Επιφάνιος ανέβαινε τα σκαλοπάτια, για να μπει μέσα στον ναό συνέβηκε κάτι το παράδοξο.

Μόλις ο κατηχούμενος έβαλε το πόδι στο πρώτο σκαλοπάτι του ναού, του έπεσε το παπούτσι του αριστερού ποδιού. Όταν δοκίμασε να ανέβει το δεύτερο σκαλοπάτι, τότε του βγήκε και το παπούτσι του δεξιού.

Από τότε ο μακάριος πατήρ δεν δέχθηκε να φορέσει άλλα παπούτσια.

Μα και κάτι άλλο.

Τη στιγμή που διαβαζόταν η ευαγγελική περικοπή, ο επίσκοπος είδε το πρόσωπο του Επιφανίου να φωτίζεται από ένα ιλαρό φως και το κεφάλι του να 'ναι στεφανωμένο με ένα λαμπρό στεφάνι.

Ήταν και τα δύο αγγελικά του κατοπινού του μεγαλείου.

Επτά μέρες ύστερα από το βάπτισμα, ο νεοφώτιστος τακτοποίησε την αδελφή του σ' ένα γυναικείο μοναστήρι κι έφυγε κι αυτός σ' ένα άλλο. Σε τούτο ήταν δέκα καλλιγράφοι μοναχοί κι ηγούμενος ο γνωστός άγιος Ιλαρίωνας. Κοντά στον μεγάλο αυτό ασκητή, που έτρωγε μια φορά κάθε δύο ή τρεις ή και περισσότερες μέρες προσκολλήθηκε ο δεκαεξάχρονος νέος. Και τον μιμήθηκε πιστά. Η υπομονή κι επιμονή του, η ταπείνωση και φιλομάθειά του, αλλά κι η αυστηρή εγκράτειά του, ήταν υπόδειγμα σ' όλους. Γι' αυτό και νωρίς τον χαρίτωσε ο Κύριος. Και να!

Στον τόπο που βρισκόταν το μοναστήρι δεν είχε νερό. Οι μοναχοί το κουβαλούσαν τη νύχτα από μια πηγή, που ήταν κάπου πέντε μίλια μακριά. Μια φορά έτυχε να περάσουν από εκεί μερικοί οδοιπόροι, που είχαν τα ζώα τους φορτωμένα με κρασί και τους ζήτησαν λίγο νερό, για να πιουν κι αυτοί και τα ζώα τους. Οι μοναχοί δυστυχώς δεν είχαν κι έτσι όλοι κινδύνευαν να πεθάνουν απ' τη δίψα. Την έλλειψη έμαθε κι ο Επιφάνιος. Χωρίς να χάσει καιρό, πλησίασε τους ξένους πήρε στα χέρια του τα ασκιά με το κρασί και κάμνοντας μια προσευχή είπε:

- Κύριε ημών Ιησού Χριστέ, που έκανες στην Κανά της Γαλιλαίος το νερό κρασί, κάνε τώρα κι εδώ το κρασί νερό για τα πλάσματά σου.

Και ω του θαύματος!

Το κρασί έγινε νερό.

Κι ήπιαν οι άνθρωποι.

Ήπιαν και τα ζώα.

Και ξεδίψασαν.

Και συνήλθαν.

Οδοιπόροι και μοναχοί κατασυγκινημένοι δόξασαν τον Θεό κι έκαμαν το θαύμα γνωστό παντού. Γι' αυτό κι ο άγιος έφυγε από το μέρος εκείνο και πήγε σε τόπο αγριότερο. Μια μέρα εκεί που προσευχόταν - κι ήταν τρεις μέρες νηστικός και διψασμένος - έτυχε να περνούν από κοντά σαράντα Σαρακηνοί. Σαν τον είδαν μόνο, να ζει σε τέτοιο τόπο, άρχισαν να τον κοροϊδεύουν. Ένας μάλιστα απ' αυτούς ο πιο άγριος που είχε χαλασμένο το ένα μάτι, έτρεξε και τράβηξε το μαχαίρι να τον κτυπήσει. Ο άγιος, χωρίς να φοβηθεί, έκαμε μια επίκληση και στη στιγμή το τυφλό μάτι του βάρβαρου Σαρακηνού άνοιξε κι αυτός ταραγμένος απ' το θαύμα στάθηκε ακίνητος κι άφησε το μαχαίρι να πέσει απ' το χέρι του. Οι συνοδοιπόροι του απορημένοι πλησίασαν τον άγιο και σαν είδαν τον τυφλό σύντροφο τους θεραπευμένο, στάθηκαν κι αυτοί με φόβο χωρίς να ξέρουν τι να κάμουν.

Ο άγιος που είδε την ταραχή τους άρχισε να τους μιλά με ταπείνωση κι έμεινε μαζί τους τρεις ολόκληρους μήνες. Και τους δίδασκε. Και τους νουθετούσε. Και τους εμπόδιζε από του να κάμουν το κακό. Ύστερα τους αφήκε και γύρισε πάλι στο μοναστήρι του με ένα απ' αυτούς, που κατηγήθηκε απ' τον άγιο και βαπτίστηκε από τον Μέγα Ιλαρίωνα.

Πολλά θαύματα έκανε ο άγιος την περίοδο αυτή, αλλά κι αργότερα προπαντός θεραπείες δαιμονιζομένων.

Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικά.

- Θεράπευσε την κόρη του βασιλιά της Περσίας από το δαιμόνιο που την βασάνιζε.
- Ανάστησε το νεκρό παιδί ενός άρχοντα της Περσίας.
- Θανάτωσε ένα λέοντα που έβγαινε από το δάσος κι έτρωγε τους ανθρώπους που περνούσαν από εκεί κοντά.
- Εξεδίωξε το δαιμόνιο από κάποιο Κάλλιστο που ήταν γιος του πρώτου Έπαρχου της Ρώμης.
- Θεράπευσε τον Μ. Θεοδόσιο, τον αυτοκράτορα, από παράλυση των κάτω άκρων.

Αυτά είναι ελάχιστα από τα πολλά θαύματα του αγίου. Ν' αναφερθούμε σ' όλα δεν μας είναι δυνατό. Ένα μόνο σημειώνουμε. Τα θαύματα του μεγάλου πατρός ήταν όλα πολύ φιλόανθρωπα.

Από το μέρος αυτό ο ιερός πατήρ ταξίδεψε αργότερα στην Αίγυπτο, όπου γνώρισε κι εδώ μεγάλες ασκητικές μορφές και πλούτισε τις γνώσεις του στη θρησκευτική θεολογία. Μετά γύρισε και πάλι στην Παλαιστίνη, όπου ίδρυσε δικό του μοναστήρι, το οποίο και διηύθυνε για πολλά χρόνια.

Οι πολλές αρετές του Επιφανίου και το πλούσιο θαυματουργικό του χάρισμα, έκαμαν τον άγιο κι εδώ πολύ γνωστό. Αρρώστοι από πολύ μακρινά μέρη που έπασχαν από διάφορες αγιάτρευτες αρρώστιες, ερχόντουσαν συχνά κοντά του για να πάρουν τη θεραπεία τους.

Ο πόθος του οσίου να ξαναδεί τον μεγάλο ασκητή Ιλαρίωνα που είχε αναχωρήσει προ καιρού για την Κύπρο, αλλά κι η επιθυμία του να αποφύγει όλους εκείνους, που τον πολιορκούσαν και τον πίεζαν να γίνει επίσκοπος, τον ώθησαν να ταξιδέψει κι αυτός στην Κύπρο. Ήταν τότε περίπου 57 χρόνων.

Αφού ο άγιος πήρε μαζί του δύο συνοδούς πήγε πρώτα στα Ιεροσόλυμα και προσκύνησε τον Τίμιο Σταυρό και μετά μπήκε σ' ένα πλοίο που τους έφερε στην Πάφο.

Εδώ συνήνησε τον άγιο Ιλαρίωνα κι έμεινε μαζί του δύο μήνες.

Όταν αργότερα αποφάσισε ν' αναχωρήσει, για να επιστρέψει στο μοναστήρι του στην Παλαιστίνη ο γέρο ασκητής τον κάλεσε και του είπε:

- Που θέλεις να πάς, τέκνον;

Ο Επιφάνιος αποκρίθηκε, πως ήθελε να πάει στη Γάζα. Ο ιερός ασκητής του είπε πάλι:

Όχι, τέκνον. Μην πάς στη Γάζα. Πήγαινε καλύτερα στη Σαλαμίνα.. Η Σαλαμίνα, που κτίστηκε από τον ήρωα του Τρωικού πολέμου Τεύκρο, τον γιο του Τελαμώνα, προς τιμή της πατρίδας του Σαλαμίνας, καταστράφηκε τον 4ο αιώνα μ.Χ. από σεισμό. Η πόλη ξανακτίστηκε από τον γιο του Μ. Κων/τίνου, τον Κωνσταντίο κι ονομάστηκε Κωνσταντία. Έγινε έδρα του Αρχιεπισκόπου Κύπρου, όταν νήσος είχε 14 επισκόπους κι έμεινε τέτοια μέχρι το 1191, που η Κύπρος κατακτήθηκε απ' τους Φράγκους. Σήμερα έδρα του Αρχιεπισκόπου είναι η Λευκωσία. Εκεί θα βρεις κατάλληλο τόπο να κατοικήσεις. Πήγαινε και μη παρακούσεις στα λόγια μου μήπως κινδυνέψεις απ' την θάλασσα.

Ο Επιφάνιος δεν άκουσε. Ήθελε να γυρίσει στην Παλαιστίνη. Κατέβηκε λοιπόν στην παραλία όπου ήταν δύο πλοία. Το ένα θα πήγαινε στη Σαλαμίνα και το άλλο στην Παλαιστίνη. Μπήκε στο δεύτερο. Μόλις όμως το πλοίο ξεκίνησε σηκώθηκε τρομερή τρικυμία. Τρεις μέρες η άγρια θαλασσοταραχή τους παίδευε. Τρεις μέρες το πλήρωμα του πλοίου απηλπισμένο περίμενε από στιγμή σε στιγμή την καταστροφή του. Επιτέλους την τέταρτη μέρα το πλοίο με πολύ κόπο και ζημιές έφτασε στη Σαλαμίνα για να γλιτώσει. Εκεί σταμάτησαν για να ξεκουραστούν και να επισκευάσουν τις βλάβες που έπαθαν.

Μια από τις μέρες αυτές που το πλοίο ήταν ελλιμενισμένο στη Σαλαμίνα, ο Επιφάνιος πήρε τους δύο συνοδούς του και βγήκε να πάει στην αγορά για ν' αγοράσει λίγα σταφύλια. Διάλεξε μερικά και την ώρα που ετοιμαζόταν να τα πληρώσει, ένας γηραιός κληρικός, ο επίσκοπος των Χυτρών Πάππος, που υποβασταζόταν από δύο διακόνους στάθηκε μπροστά του. Δύο άλλοι κληρικοί επίσκοποι κι αυτοί, ακολουθούσαν ξωπίσω του.

- Ώρα καλή, Αββά! Άφησε τα σταφύλια κι έλα μαζί μας στην εκκλησία, του είπε ο γηραιός επίσκοπος.

Τα λόγια του ψαλμωδού «ευφράνθην επι τοις ειρηκόσι μοι, εις οίκον Κυρίου πορευσόμεθα» (Ψαλ. ρκα', 1) πέρασαν με μιας από το μυαλό του. Και ακολούθησε. Όταν έφτασαν, ο γηραιός επίσκοπος Πάππος του είπε: «Κόψε ευλογητόν Πάτερ». Ο Επιφάνιος συγχυσμένος απήντησε: «Συγχώρησέ με, Δέσποτα. Δεν είμαι ιερωμένος».

Τότε ο Πάππος έβαλε ευλογητό. Κι αμέσως ένας διάκονος πήρε τον Επιφάνιο από την κεφαλή και τον οδήγησε στο Άγιο Βήμα. Εκεί ήταν κι άλλοι κληρικοί που βοηθούσαν τον γηραιό επίσκοπο, που χειροτόνησε τον Επιφάνιο διάκονο. Την άλλη μέρα έγινε η χειροτονία του σε πρεσβύτερο και την τρίτη σε επίσκοπο. Έτσι ο ευλαβής ασκητής χωρίς να το θέλει και χωρίς να το επιδιώξει ανέλαβε όλους τους βαθμούς της ιεροσύνης και ενθρονίστηκε επίσκοπος Σαλαμίνας, της οποίας ο επίσκοπος είχαν αποθάνει πριν αρκετές μέρες.

Το υψηλό έργο του επισκόπου κι η γρηγοράδα με την οποίαν ο Επιφάνιος ανέβηκε στο αξίωμα αυτό, δημιούργησαν στην ψυχή του μια τέτοια θλίψη, που του έφερνε συνέχεια δάκρυα. Τότε ο γηραιός Πάππος για να τον ενισχύσει αναγκάστηκε να του αποκαλύψει τα γεγονότα.

- Τέκνον μου, του είπε με αγάπη. Δεν είχα σκοπό να ομιλήσω. Με αναγκάζεις όμως με τη στάση σου. Όλοι αυτοί οι κληρικοί, διάκονοι, πρεσβύτεροι, επίσκοποι, που βρίσκονται εδώ, μαζεύτηκαν από όλο το νησί και ανέθεσαν σ' εμένα να διαλέξω τον άξιο κληρικό, που θα αναλάβει τη θέση του Αρχιεπισκόπου της Σαλαμίνας. Κλείστηκα λοιπόν, κι εγώ στο δωμάτιο μου και με δάκρυα παρακαλούσα τον Θεό να μου φανερώσει τον κατάλληλο. Ξαφνικά εκεί που προσευχόμουνά ένα φως άστραψε στο δωμάτιο και μια φωνή ακούστηκε να λέει:

— Πάππε, Πάππε, άκουσε! Πήγαινε αμέσως στην αγορά. Και τον μοναχό που θα βρεις να αγοράζει σταφύλια, πάρε τον και χειροτόνησέ τον επίσκοπο. Το όνομα του είναι Επιφάνιος. Και το πρόσωπο του ομοιάζει με τον προφήτη Ελισσαίο. Μη του φανερώσεις αμέσως για ποιο πράγμα τον θέλεις, για να μη σου φύγει. Αυτός είναι ο διαλεκτός. Αυτόν προορίζω. Αυτός θα τιμήσει την Εκκλησία μου.

Τα λόγια του γηραιού επισκόπου έκαμαν μεγάλη εντύπωση σ' όλους. Ο Επιφάνιος παρηγορήθηκε. Συγκινημένοι ανέβηκαν όλοι στο επισκοπείο, όπου δείπνησαν και δόξασαν τον Θεό. Την άλλη μέρα ανεχώρησε ο καθένας στην επισκοπή του.

Με τη χειροτονία του ο Επιφάνιος έγινε η πόλη η «επάνω ορούς κειμένη» κι ο λύχνος που τοποθετήθηκε «επί την λυχνίαν» για να λάμπει «πάσι τοις εν τη οικία». Και πέτυχε στο δύσκολο και βαρύ έργο του. Πέτυχε χάρη στο ζήλο του και την ταπεινοφροσύνη του. Πέτυχε χάρη στην αρετή και την αγιότητα του.

Στα 36 χρόνια της αρχιερατείας του, ο χειμαζόμενος λαός του νησιού βρήκε στο πρόσωπό του τον στοργικό πατέρα, τον ζηλωτή ιεραπόστολο, τον φωτεινό καθοδηγητή, τον ακούραστο προστάτη κι οδηγό.

Με τις αδιάκοπες ενέργειές του, το παράδειγμα και τη μόρφωσή του — γνώριζε πέντε γλώσσες, την Ελληνική, τη Συριακή, την Εβραϊκή, την Κοπτική και λίγο τη Λατινική - και προ παντός με τη δράση του, έγινε αφορμή ο χριστιανισμός να διαδοθεί παντού στην Κύπρο κι η Εκκλησία της να γίνει ζηλευτή.

Όταν ο άγιος τελούσε το Μυστήριο της θείας Ευχαριστίας, κατά την ώρα της μετουσίωσης των Τιμίων Δώρων, αναφέρεται πως ο ευλαβής επίσκοπος έβλεπε αυτό τούτο το Άγιο Πνεύμα να καταβαίνει επάνω στα Άχραντα Δώρα και να τα ευλογεί.

Φυσικά ο εχθρός της σωτηρίας των ανθρώπων, ο «αντίδικος ημών διάβολος», πολλές φορές την ολόλαμπρη δράση του φλογερού εργάτη της Εκκλησίας του Χριστού, προσπαθούσε να ανακόψει με ποικίλα εμπόδια και δυσκολίες. Η ταπεινοφροσύνη όμως του επισκόπου κι η πλούσια αγάπη, που ήταν θρονιασμένη στην ψυχή του, σκορπούσε τα εμπόδια και διέλυε τις πλεκτάνες.

Ο Επιφάνιος έγραψε και πολλά βιβλία. Τα σπουδαιότερα συγγράμματα του Επιφανίου είναι ο «Αγκυρωτός» και το «Πανάριον». Το πρώτον σε 120 παραγράφους περιλαμβάνει μια επιτομή της σύγχρονης προς τον άγιο Επιφάνιο Θεολογίας. Το «Πανάριον» δηλαδή κιβώτιο, όπως το εξηγεί ο ιερός συγγραφέας, περιέχει σωτηριώδη φάρμακα ,δηλαδή επιχειρήματα για την ανασκευή των αιρέσεων που υπήρχαν τότε. Τέτοιες αιρέσεις αναφέρει κάπου 80. Πολέμησε με σταθερότητα τις αιρέσεις και προάσπασε με πάθος την Ορθοδοξία. Ο ζήλος κι η αγάπη του γι' αυτή τον έσπρωχναν μερικές φορές σε υπερβολές. Η προσφορά του όμως υπήρξε μεγάλη κι ανιδιοτελής.

Μαζί με τέσσερις άλλους Κυπρίους επισκόπους, ο Επιφάνιος έλαβε μέρος και στη Δευτέρα Οικουμενική Σύνοδο.

Πέθανε σε βαθιά γηρατειά, σαν επέστρεφε από την Κωνσταντινούπολη όπου είχε μεταβεί για υποθέσεις της Εκκλησίας.

Ο διάδοχος του αγίου και μαθητής του, ο Σαβίνος, έκτισε προς τιμή του στη Σαλαμίνα μέγιστο ναό, του οποίου τα ερείπια σώζονται ως τα σήμερα.

Το σεπτό του σκήνωμα μετακόμισε στην Κων/πολη ο αυτοκράτορας Λέων Στ' ο Σοφός, μαζί με άλλα κειμήλια του νησιού.

Ο άγιος Επιφάνιος είναι μια από τις πιο φωτεινές μορφές της Εκκλησίας . Έζησε με τον Χριστό και για τον Χριστό. Κήρυξε το άγιο όνομά Του και θαυματούργησε στ' όνομά Του. Ζει στη συνείδηση των χριστιανών που αγαπούν πραγματικά τον Εσταυρωμένο Ιησού, κι εξακολουθεί και σήμερα να διδάσκει και να εμπνέει όλους εκείνους που ποθούν και ζητούν να ιδούν μια αληθινή χριστιανική κοινωνία γύρω τους. Μια κοινωνία χωρίς μίσση και φυλακές και κάτεργα. Μια κοινωνία ειρήνης, ομόνοιας κι αγάπης. Μια κοινωνία Χριστού.